شەهیدانی ڕێکخراوەی "فیدائیانی خەڵق"(پاشان "ئەکسەرییەت")

لە بۆکان

(بەشی شەشەم)

١٧. __هاوڕێ مینەی شێرخانی__

هەمووومان لە ماوەی تەمەنماندا خەڵکانێکمان بە کەسایەتی قورس وقایمەوە بینیوە یا بیستوومانە کە سەریان لە ڕێی باوەڕی خۆیاندا دابێت؛ ئەوە بۆگەلێکی وەک کورد نە دیاردەیەکی دەگمەنە و نە سەمەرە. بەڵام کاک مینەی شێرخانی بەپێوانەی ژیانی سیاسی گەلی کوردیش هەڵکەوتێکی دەگمەن بوو. ئەوەی مینەی لە ژوور زۆرکەسەوە دادەنا، باوەڕی قورس وقایمی بوو بەو ڕێبازەی گرتبوویە بەر وئامادەیی بۆ گیانفیدایی لەڕێگەیدا.

لە باری کەسایەتییەوە مینە کەسێکی مەند و هێمن لە عەینی کاتدا جیددی و بەکاروئەرکیەوە بەستراو بوو. تایبەتمەندیی کەسایەتییەکەی مەجبووری دەکردی هەم خۆشت بوێ،هەم ڕێزی لێ بگری و هەم فەرمانی بەڕێوەبەری. بە کورتی بڵێم، کەم کەس دەیتوانی مینە بێت!

خوێندکاری زانستگەی ورمێ بوو و ماوەیەک لە زیندانی شادا مابووەوە و لە سەرەتای شۆڕشی 1357 دا ئازاد کرابوو. هەروەها لە یەکەم لایەنگرانی ڕیبازی فیدایی لە بۆکان بوو و پەیوەندی لەگەڵ ڕێکخراوەکە هەر لە سەردەمی خوێندن لە زانستگەی ورمێوە دەستی پێکردبوو و لە ڕاستیدا کۆڵەکەی سەرەکی دامەزرانی دەفتەری فیدائیانیان لە بۆکان بوو. من پێشتر لە بۆکان نەبووم و بەختی ناسینی مینەم نەبوو، کاتێکیش کە گەڕامەوە بۆکان، دەفتەری ڕێکخراوەکە کرابووەوە و مینە، هێمن و بێدەنگ، کەم و زۆر لە پشت بەڕێوەبردنی هەموو کارەکانی ئەوێدا بوو.

تەنانەت ئەگەر مەزڵوومییەتی زیندان و شەهادەتی ژێر ئەشکەنجەشی نەبوایەت، مینە وەک کەسایەتییەکی سیاسی کوردستان دەناسرا، بەڵام ئازایەتی ناو زیندان و وەفادارییی بە خەڵکی چەوساوە و داهاتووی خەباتی گەل، هەروەها دژایەتی بێداد و نابەرانبەریی چینایەتی کە خۆی لە خۆڕاگرییەکی دوور لەباوەڕ لە بەرانبەر ئەشکەنجەی وەحشیانەی زیندانەوانانی کۆماری ئیسلامیدا دەنواند، مینەی کردە ئوستوورەیەک لەڕیزی کەسایەتییە مەزنەکانی کورد و گەلانی دیکەی جیهان.

من مینەم گەلێک جار بینیبوو، کارم لەگەڵ کردبوو و شانازیم بەوە کردبوو کە بەرپرسی ڕێکخراوەیی و حزبیم بێت. مینە ئەهلی خۆ دەرخستن و نمایش نەبوو و زیاتر لە پشت کارەکانەوە دەوەستا و هیدایەتی دەکردن. کاتێ کە ڕێکخراوەکە منی کردە کاندیدی خۆی بۆ مەجلیسی خیبرەگان و مەجلیسی شوڕا،

زۆرم پێ سەیر بوو و نەمدەزانی بۆچی ئەرکەکەیان نەخستبوە سەر شانی مینە کە دەیان قات بۆ ئەو کارە لە من لێهاتووتر بوو؟ لام وایە دەبێ پێشتر قسەیان لەگەڵ ئەو کردبێت و نەیانتوانی بێت ڕازی بکەن کارەکە بگرێتە ئەستۆ. ئەو بۆچوونەم بە بەڵگەیەک پشت ئەستوورە: تەلە فیزیۆنی مەهاباد بەرنامەیەکی دانابوو بۆ تەبلیغاتی ئینتیخاباتی مەجلیسی شوڕا یا خیبرەگان، کە ئەوەندەی لەبیرم بێت تێیدا نەمران دوکتۆر قاسملو و مامەغەنی بلووریانیش تێیدا بەشدار بوون. من چەند ڕۆژێک بوو بۆکاری ڕێکخراوەیی چووبوومە مەهاباد و لەو ماڵە دا دەژیام کە بۆ مینە و بیهرووز بەکرێ گیرا بوو. بڕیار بوو مینە لەلایەن فیدائیانەوە بەشداری بەرنامەکە بێت و شەوی پێشتریش باسی مەسەلەکەمان زۆر کرد. بەڵام بەیانی کە هەرسێکمان پێکەوە لەماڵ چووینە دەرەوە، هەر لە ئیزگەی تەلەفیزیۆن نزیک بووینەوە، مینە خوداحافیزی کرد و گوتی تۆ بچۆ! هەرچەندم هەوڵ دا براله، بڕیار بووە تۆ بەشدار بی و من ئامادەییم نییە، گوێی نەدامێ و گوتی هەر ئەوانە بڵێ کە دوێشەو باسمان کرد. بە کورتی، مینە خۆپیشاندەر نەبوو، گەرچی منیش وانەبووم بەڵام وام لێهات!

بیرەوەرییەکی دیکەی کە لە هاوڕێ مینەم هەیە هی سەردەمی پێکهاتنی "هیأت نمایندگی خلق کرد" ە لە ساڵی ١٣٥٩ لە مەهاباد. نازانم کێ منی بۆ ئەم کارە دەست نیشان کرد و کێ دەنگی بۆ دام. بەڵام ئەودەم واتە لە ماوەی نێوان دووشەڕی کوردستاندا من لە تاران و پاشان لە بۆکان دەژیام کە بانگ کرام بۆ ستادی فیدائیان لە مەهاباد و پێم گوترا ببم بە ئەندامی تیمێکی سێ کەسی وەک نوێنەرانی ڕێکخراوەی فیدائی لە هەیئەتی ناوبراودا.[1]

سێ کەسەکە بریتی بوون لە بیهروز سولەیمانی، مینەی شێرخانی و من. بیهروز لە سنە بوو و هێشتا نەهاتبوو. مینە لەمەهاباد بوو و کاری لیژنە سێ کەسییەکەی ئێمە بەگشتی لەژێر دەستی ئەودا بوو هەر ئەویش چاوپێکەوتنێکی ڕێک خستبوو لەگەڵ 'داریوش فروهر' نوێنەری دەوڵەتی بازرگان بۆ وتووێژەکان [2] کە هەردوکمان پێکەوە چووین و لە بینایەی بەنداوی مەهاباد چاومان پێی کەوت. مینە لە قسەکردن لەگەڵ فرووهەردا گەلێک زانایانە و سیاسییانە جوولایەوە. هەروەها لە ماوەی چەند مانگی دانیشتن لەگەڵ لقەکانی دیکەی هەیئەتی کورد و لە سێ چاوپێکەوتنی دیکەی نوێنەرانی دەوڵەت و کۆبوونەوەکانی سێ کەسیی نێوخۆماندا شارەزای کەسایەتی قورس و قایم و خاوەن پرەنسیبی ئەو بووم و گەلێک شتی لێ فێربووم. ئەو پەیوەندییانە دواتریش درێژەیان کێشا.

لە تاران برادەرێکی خۆشەویست ئاپارتمانێکی بچووکی بۆ دابین کردبووم. من ئاپارتمانەکەم بەجێ هێشت و مینە لەگەڵ هاوڕێ و هاوسەری خۆیدا ماوەیەکی کەم لەوێدا ژیان، کاتێکیش کە لە کاری ڕێکخراوەکە کشامە دواوە و خانەنشین بووم چەندجار سەردانی ماڵمانی کرد و دڵنەوایی گەڕانەوەی دامەوە، بەڵام من لە بڕیارەکەم پاشگەز نەبوومەوە.

کاتێک کە مینە لەکۆتاییەکانی بەهاری ساڵی 1361 دا لەگەڵ هاوڕێیان عەلی ڕەزا شاندیز (جەواد) و ئیبراهیم لوتفوڵڵا زادە (سەعید) [3] لە نزیک ورمێ گیرا وکەوتە ژێر ئەشکەنجەی وەحشیانەی پاسدار و ئیتیلاعاتییەوە، ئەدرەسی گەلێک کەسان و یەک لەوان، منی بەباشی دەزانی و هەموو زانیارییەکی

---

[1] هەیئەتەکە پێک هاتبوو لە نەمر مامۆستا شێخ عزەدینی حوسەینی و ئەندامانی دەفتەرەکەی، نوێنەرانی حزبی دیموکڕاتی کوردستانی ئێران، کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی کوردستان و ڕێکخراوەی فیدائیانی خەلق (ئەکسەرییەت).

[2] سەبارەت بە ووتووێژەکانی ئەو هەیئەتە و نوێنەرانی دەوڵەت بڕوانە یادداشتەکانی من لە بەشی ٢٨١ تا ٢٨٥ ی ئەم زنجیرە وتارەدا.

[3] بۆ باسی ئەو دوو هاوڕێیە بڕوانە بەشی دواتری ئەم یادداشتانە (بەشی ٣١٢)

سەبارەت بە من هەبوو. من بۆ پارێزراو مانەوە و گیرنەکەوتنم، منەتباری ئەوم و درێژەی ژیانم لەو ڕۆژانەوە تا ئەمڕۆ بەرهەمی خۆڕاگریی و باوەڕی قایمی ئەو دەزانم و سپاسی دەکەم.

دیارە من کەسێکی ئەوتۆ نەبووم، هاوڕێیان و بەرپرسانی سەرەوەی ڕێکخراوەکەش لە ئەنجامی خۆڕاگریی مینەدا پارێزراو مانەوە. مینە کادیر و بەرپرسێکی گرنگی ڕێکخراوەکە بوو و خۆ بەدەستەوەدانی دەیتوانی کارەسات بخولقێنێت. سڵاوی لێ بێت کە نەیهێشت ئەو گەردە چەپەڵە لە کەسایەتییە بێگەردەکەی بنیشێت و گورگەکانی ئیتیلاعاتی خومەینی وەرببنە گیانی خەڵکانێکی زۆر و بنەماڵەیان ئازیەتبار بکەن.

بە بۆچوونی من، دەکرێت و دەبێت دەیان شیعر و چیرۆکی حەماسی سەبارەت بە خووخدەی مرۆڤانە و وەفاداری بە باوەڕی شۆڕشگێڕانە و خۆڕاگریی مینە لە ژێر ئەشکەنجەی وەحشیانەی زینداندا بنووسرێت و بەسەرهاتی ببێتە هەوێنی ڕۆمانێکی گەورە بە ناوەرۆکی باوەڕ بەخەڵکی چەوساوە و بەربەرەکانی لەبەرانبەر ئەشکەنجەی جینایەتکارانی کۆماری ئیسلامیدا.

ئەوەی گوتم، تەنیا چەند دێڕێک بوو لە کتێبێکی پڕ لاپەڕەرەی ئازایەتی و گەورەیی مینەی شێرخانی. دایکی وەتەن دەبێ تووشی چ ئازارێک هاتبێت کاتێ ئەو ڕۆلە نازەنینەی لەدەست چوو؟

برادەرێکم سەبارەت بە هاوڕێ مینە دەنووسێت:

"بەبۆچوونی من قەتڵی کاکە مینە یەکێک لە گەورەترین زەربەکان بۆ بزووتنەوەی کوردی بوو. کاکە مینە ئینسانێکی زۆر بە ئیستیعداد لە بابەت سیاسەتەوە، دەقیق و قاتیع بوو و ئەگەر مابایە دەیتوانی زۆر کۆمەک نە فەقەت بۆ هەوادارەکانی سازمان بەڵکوو بۆ بزووتنەوەی کوردی بێت."

تکام لە ڕێزدار جەعفەری شێرخانی برای بەڕێزی کاک مینە کرد سەبارەت بە کاکی زانیاریم بداتێ. سپاسی زۆری دەکەم کە تکاکارییەکەمی قەبووڵ کرد گەرچی دەزانم ئەوە بۆ ئەو زیندووبوونەوەی داخ وکوڵ و حەسرەتی لەدەستچوونی برا و مامۆستا و هاوڕێیەکی خۆشەویست بوو. ئەوانەی خوارەوە کورتەی ئەو زانیارییانەن وا لە دوو ئیمەیلی مانگی شەشی ساڵی ٢٠١١ ی کاک جەعفەر سەبارەت بە کاک مینەی برای هەڵگیراون:

١. "لە ساڵی ١٣٣١ لە ناوچەی بۆکان لەدایک بوو. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی لە بۆکان تەواو کرد. کۆتایی خوێندنەکەی هاوکات بوەو لەگەڵ بزووتنەوەی چەکدارانەی ساڵانی ١٣٤٧ و ٤٨ و ئەوەش شوێنی زۆری لەسەر بیرو ڕا وبۆچوونی کۆمەڵایەتی – سیاسی ئەو دانا لە ساڵی ١٣٥٠ دا لە زانکۆی کشت وکاڵی ورمی وەرگیرا. ساڵانی ١٣٥١ و ٥٢ سەردەمی گەشەسەندنی بزووتنەوەی خوێندکاریی ئێران بوو ومینە کە ستەمی نەتەوایەتی و چینایەتی سەر گەلی کورد وبە گشتی زەحمەتکێشانی وولاتەکەی ناسیبوو، بەهەموو تواناوە لەو بزووتنەوەیەدا بەشداریی کرد و گەلێک زوو بوو بە یەک لە ڕێبەرانی بزووتنەوەی خوێندکاریی زانستگەی ورمێ.

لە ساڵی ١٣٥٢ دا ساواک مینەی لەگەڵ هەندێک هاوڕێیی خوێندکاریدا دەست بەسەر کرد وخستیە ژێر لێپرسینەوە و ئەشکەنجەی توند وتیژەوە. بەڵام جەللادەکانی ساواک نەیانتوانی هیچی پێ بدرکێنن، هەربۆیەش ناردیانە ئەشکەنجەخانەی ئێڤین لە تاران. لەوێ بۆ ماوەی چەند مانگ لەژێر ئەشکەنجەدا

ڕایانگرت بەڵام نەیانتوانی سەبارەت بە هەڵسووڕانی سیاسی هیچی لێ ببیسن، لە ئەنجامدا پاش دووساڵ زیندان، ئازادیان کرد.

بۆجاری دووهەم لە ساڵی ١٣٥٦ دا گیرا، بەڵام بە سەر هەڵدانی ڕاپەڕینی کۆمەڵانی گەل وشکانی دەرگای زیندانەکان، ئەویش وەک هەزاران زیندانی دیکە ئازاد کرا.

مینە، دوای شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ ی گەلانی ئێرانیش بۆ چرکەیەک لە خەباتی ڕێگای ڕزگاریی زەحمەتکێشان و لابردنی ستەمی نەتەوایەتی کۆڵی نەدا و نەوەستا. دوای شەڕی یەکەمی کوردستان لە ساڵی١٣٥٨ بوو بە بەرپرسی دەفتەری ڕێکخراوەی فیدائیانی ئەکسەرییەت لە بۆکان و ئەندامی کومیتەی بەڕێوەبەرایەتی لقی کوردستانی ڕێکخراوەکە لە مەهاباد و لە ماوەی ووتووێژی نوێنەرانی دەوڵەتی بازرگان لەگەڵ گەلی کورد دا، وەک ئەندامی دەستەی نوێنەرایەتی فیدائیانی ئەکسەرییەت لە "هیئت نمایندگی خلق کورد" دا بەشدار بوو.

مینە و دووکەس لە هاوڕێکانی لە کاتی بەجێ هێشتنی ووڵات لە کۆتاییەکانی بەهاری ١٣٦١ دا، لەڕێگای چوون بۆ سەر سنووری تورکیا گیران. جەللادانی ڕژیم مینەیان ماوەیەک لە زیندانی ورمێ و تەورێزدا هێشتەوە ئینجا ناردیانە تاران و لەوێ لە بەندی تووش و ئەستەمی ٣٠٠٠ دا ڕایانگرت. وەک خەباتکارێکی کۆڵنەدەر و کوردێکی شۆڕشگێڕ، مینە لە ژێر ئەشکەنجەی وەحشیانە و تۆڵەئەستێنەرانەی زیندانەوانەکاندا ڕاوەستا هیچ چەشنە ئەشکەنجەیەک نەیتوانی ئیرادەی پۆڵایینی تێک بشکێنێت و نهێنییەکانی خەڵک لای جەللادانی کۆماری ئیسلامی بدرکێنێت. لەو پەیامانەدا وا بۆ دەرەوەی زیندانی دەنارد، جەختی لەسەر ئەوە دەکرد کە **"من هەر ئەو مینەیەی پێشوو ماوم"** بە واتای ئەوەی هەمان خەباتکاری ماندوویی نەناسە کە بوو، لە سەر ئارمانجە مرۆڤانەکەی خۆی ماوە و خۆی نەدۆڕاندووە."

و:

٢ . "مینە لە تەمەنی مێرمنداڵییەوە عەلاقەیەکی زۆری بە سینەما و شانۆ هەبوو، هەر ئەوەش هانی دا لە گروپێکی تیئاتریدا بەشدار بێت. لە ساڵانی ١٣٥١ / ٥٢ دا لە ساڵۆنی سینەما سەعدی بۆکان شانۆیەک پیشان درا بە ناوی "ئارەش کەمانگیر"؛ لەو شانۆیەدا مینە دەورێکی بەرچاوی هەبوو وشیعرێکی دیکلامە کرد کە بینەران گەلێکیان پێ خۆش بوو و چەند خولەکێک چەپڵەیان بۆ لێدا و تەشویقیان کرد.

هاوڕێیانی مینە لە دەورەی دەبیرستان بریتی بوون لە نەمر عەزیز مەردانبەگی، حوسەین سەرکار، عەزیز ئەبازەری، عومەر حەددادی، مستەفا سۆفی زادە و.... لەگەڵ هەموویان بە تایبەت عەزیز مەردانبەگیدا نێوانی خۆش بوو.

مینە زۆر ئەهلی موتالەعە بوو و زیاتر ڕۆمان و کتێبی سادقی هیدایەت، دەوڵەت ئابادی، شاملوو، سەمەدی بیهڕەنگی و عەزیز نسینی دەخوێندەوە. قەڵەمێکی گەلێک جوانی بۆ نووسین هەبوو و شیعری زۆری دەزانی، خەتیشی خۆش بوو. یەک لە نووسەرانی ڕۆژنامەی دیواریی دەورەی دەبیرستانی خۆی بوو.

مینە پێوەندێکی باش و بە ئیحتیرامی لەگەڵ دایک و بابمدا هەبوو و نێوانی لەگەڵ منیش ئاسایی و باش بوو، ئامۆژگاریی زۆری دەکردم و زۆریشی هان دەدام کتێب بخوێنمەوە. بە داخەوە لەبەر هۆکاری

ئاسایش هیچکام لە ئەندامانی بنەماڵەی ئێمە و ئەوەندەی بزانم بنەماڵەی نادرەخانمی هاوسەری لە ڕێ ورەسمی ئیزدیواجەکەیدا بەشدار نەبوون.

چەندڕۆژێک لە گیرانی مینە تێپەڕ ببوو، کەهەواڵی گیرانەکەی بە بنەماڵەی ئێمە ڕاگەیێنرا. من چووم بۆ ورمێ و لەوێ چاوم بە هاوڕێیەکی سەردەمی زانکۆی کەوت و چۆنیەتی گیرانی ئەو و جەوادی بۆ باس کردم."

لە ئەنجام دا، و کاتێ کە مینەی خۆراگر هیچ نهێنییەکی ڕێکخراوەیی لای جەللادانی ڕژیمی خومەینی نەدرکاند، لە دوایین ڕۆژەکانی مانگی خەرمانانی ١٣٦٤ دا هاوڕێ لەگەڵ چەندکەسی دیکە لە هاوخەباتەکانی، ئیعدامیان کرد."

پرسی گیرانی مینە، جەواد و سەعید

سەبارەت بە هەندێک لایەنی کێشەی گیرانی هاوڕێیان مینە، جەواد و سەعید، لە ماوەی دوو سێ مانگی ڕابردوودا لەگەڵ کاک جەعفەری شیرخانی – برای بەڕێزی کاک مینە و ئەندامێکی بەڕێزی بنەماڵەی هاوڕێ جەواد دا قسەم کرد، زانیاریم وەرگرت و بۆچوونم گۆڕییەوە. بە شوێن ئەواند بە تەلەفون یا ڕووبەڕوو قسەم لەگەڵ ئەم کەسانە کرد:

- ئەندامێکی هەیئەتی سیاسی ئەودەمی فیدائیانی ئەکسەرییەت،
- ئەندامێکی غەیرە خۆجێ یی ستادی ئەکسەرییەت لە مەهاباد،
- دوو ئەندامی کوردی لقی کوردستانی ڕێکخراوەکە،
- ئەو هاوڕێیەی وا لە کاتی گیرانی سێ کەسەکەدا لەگەڵیان بوو،

هەروەها لە ڕێگەی تەلەفون و ئیمەیلەوە لەگەڵ هەشت کەسی دیکە لە هاوڕێیانی پێشووی ڕێکخراوەکە لە مەهاباد و بۆکان پەیوەندیم گرت.

کاک جەعفەری بەڕێزیش ڕاستەو خۆ پەیوەندی لەگەڵ ئەم کەسانە گرت:

- دووکەس لە بنەماڵەی بەڕێزی خۆی و کاک مینە،
- بەرپرسێکی پێشووی ستادی ڕێکخراوەکە لە مەهاباد، و
- بەرپرسی لقێکی ڕێکخراوەکە لە ورمی

لە ئەنجامی پەیوەندییەکانیشدا ئاگاداری چۆنیەتی بۆچوونەکانی ئەوانی کردم.

واتە، سەرجەم بۆ پێک هێنان و ئامادە کردنی ئەم یادداشتانە، پرسیار لە ١٩ کەس کراوە. بەداخەوەم کە دەڵێم دوای هەموو ئەو پرس وجۆیانە نەمتوانیوە سەرەهەودای کەلافی ئاڵۆزی ئەو گیرانە بدۆزمەوە. وێدەچێت کە هاوڕێ شەهیدەکانمان لە زیندانیش دەراوێکی ڕوونیان لە مەسەلەکە نەبوو بێت یا ئەگەریش بووبێتیان تا ئێستا نەزانراوە لای کەس درکاندبێتیان.

لەو پرس وجۆیانەدا کە من کردوومە، بۆم دەرکەوتووە کە هەندێک لایەن مەسەلەکە بە شێوەیەکی شەخسی و تاکەکەسی سەیر دەکەن و خەیانەتی کەسێکی تایبەت بە هۆکاری گیرانەکەیان دەزانن، لەکاتێکدا بەرپرسانی سەرەوەی ڕێکخراوەکە ئەو کێشەیە لە چوارچێوەیەکی گەورەتری سیاسەتەکانی ئەکسەرییەت و پەیوەندییەکانی ئەو سەردەمەیان لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا دەبینن و زۆر لەگەڵ ئەوەدا نین کە تاکەکەسێک بە هۆکار بناسن. بەڵام هیچکام لەو دوو لایەنە لە بۆچوونی خۆیان دڵنیا نین و کێشەی "هەڵکەوت" و "ڕووداوی پێش بینی نەکراو" و "هەڵەی بچووکی هاوڕێیان کە بووبێتە سەبەبی ئەو خەسارە گەورەیە" ش نادەنە دواوە.

بەگوێرەی ئەو زانیارییانەی وا کەوتوونەتە دەست من، بڕیار بووە سەعات ١ ی دوای نیوەڕۆی ڕۆژێکی پێنج شەممە[4] بە ترومبیلێک کە بە پێی ڕێککەوتن، دەبوایە بەرپرسێکی قیادەی موەققەتەی پارتی دیموکراتی کوردستانی باشوور بۆیان دابین بکات، لە ورمێوە بچن بۆ گوندی ڕاژان و لەوێوە بەرەو ئوروپا بڕۆن. بەڵام ترومبیلەکە درەنگ کەوتووە ولە کاتی خۆیدا نەهاتۆتە شوێنەکە. ئەوانیش لە فەلەکەی مودەڕڕیس لە شاری ورمێ جیپێکی کرێکێشی ئاساییان بە کرێ گرتووە ووەڕێ کەوتوون. ئەو جیپە لەنێوان ڕاژان و ورمێدا کرێکێشی کردووە و لێخوڕەکەی مۆڵەتی ئەو هاتوچۆیەی هەبووە.

لە سەر جادەی "بەند" و زۆر نزیک لە شار، بازگەیەکی پشکنینی پاسداران ڕایگرتوون. ئەو بازگەیە "کاتی" بووە و پێشتر لەو شوێنەدا نەبووە، کە ئەوە خۆی پرسیار دەخوڵقێنێت. لێخوڕی جیپەکەش بارزانی بووە و دەمانچەیەکی پێ بووە کە گوایە لەو سەردەمەدا مۆڵەتی هەڵگرتنی چەک بە هەندێک لە ئەندامانی قیادە دراوە. ئەو پاسدارەی وا ڕایگرتوون، داوای کاغەز و ئەوراقی ئیجازەی دەمانچەکەی لە لێخوڕی ترومبیلەکە کردووە ئەویش پێی نەبووە. گوتوویەتی دەمانچەکەت ڕادەگرین بڕۆ و ئەوراقەکەت بهێنە تا بتدەینەوە، بەڵام ئەو قەبووڵی نەکردووە. لە حەیس و بەیسی ئەو قسانەدا، باس لە پووڵ وپارە کراوە و جەواد بە فارسی گوتوویەتی *"بهش بگو پولشو من میدم"* . ئیتر کابرای پاسدار بە فارسی قسەکردنی ئەودا گومانی لێکردوون و خستوونیەتە بەر پرسیار و پشکنین. لە پشکنینەکەدا کیفێکیان بە دەست جەوادەوە دیوە کە پارەیەکی تێدا بووە و ئەوەش پاسدارەکەی زیاتر گوماناوی کردووە. ئەنجامی ئەو پرسیار و پشکنینە گەیشتۆتە گرتن و ناردنیان بۆ زیندانی ورمێ و درێژەی کارەساتەکە.

لەو ڕووداوەدا، هەرسێ کەسەکە گیراون بەڵام ئەو هاوڕێ کوردەی وا ڕێنومایان بووە و بڕیار بووە بیانگەیێنێتە ڕاژان، لە پێشەوەی ترومبیلەکە دانیشتووە و لە پرسیار و وەڵامی پاسداردا حیسابی خۆی لەوان جیا کردۆتەوە و گوتوویەتی دەچێتە ماڵی خۆشکی خۆی لە ڕاژان، ئەوەش بۆتە هۆکاری بەربوون و ڕۆیشتنی.[5]

لە گێرانەوەی ئەم ڕووداوەدا چەند پرسێک سەر هەڵدەدەن:

١. گەلۆ کەسێک ڕاپۆرتی ڕۆیشتنی ئەوانی بە ئیتیلاعاتی سوپای پاسداران داوە و ئەوانیش لەو شوێنە تایبەتەدا بۆسەیان بۆ ناونەتەوە؟ ئەگەر ئەوە ڕاست بێت، ئەوکەسە کێ بووە؟ هەر لە بەرپرسی ئەودەمی ڕێکخراوەی ئەکسەرییەت لە ورمێوە تا کەسانێکی دیکەی وا ئاگاداری ئەو سەفەرە بوون، تا

---

[4] بەداخەوە ڕێکەوتی ڕۆژی گیرانەکە ڕوون نییە، بەڵام بەدڵنیایی لە کۆتاییەکانی بەهار تا ناوەڕاستی هاوینی ساڵی ١٣٦٠ ی هەتاویدا بووە.

[5] ئەو زانیارییانەم لە هەمان ئەو هاوڕێیە وەرگرتووە کە لە ترومبیلەکەدا گەڵیان بووە.

هاوڕێی ڕێنومایان، تا کەسانی دەوروبەری پارتی دیموکڕات و تەنانەت تا لێخوڕی ترومبیلەکەش .... بەڵام کێ و کامیان و بۆچی و بە چ ئامانجێک؟

٢. گەلۆ ڕێکخستنی سەفەرێکی ئەوتۆ بەو شێوەیە، بە ترومبیلی کرێ و بەو ڕێگایەدا بۆ کەسانێکی وا پلەبەرزی ڕێکخراوەکە، لەجێی خۆیدا بووە؟

٣. گەلۆ پشکنینی پاسدارەکان بە هەڵکەوت بووە و هاوڕێکانی ئێمە بوون کە خۆیان بۆ پرسیار و وەڵامەکان ئامادە نەکردبوو؟

٤. گەلۆ کیفی پووڵ و فارسی قسەکردنی جەواد بۆتە هۆکاری گومان لێکرانیان؟

٥. .... گەلێک پرسیاری دیکەی لەو چەشنەش.

وەڵامێکی ڕوون بۆ هیچکام لەو پرسیارانە نییە. ئەوەی ئاشکرایە و لە قسەی بەرپرسانی سەرەوەی ڕێکخراوەکە دەردەکەوێت، ئەوەیە کە:

ئەلف. بڕیاری سەفەری جەواد بۆ ئورووپا لە لایەن هەیئەتی سیاسی ڕێکخراوەی ئەکسەرییەتەوە دراوە، کە جەواد خۆی یەک لە ئەندامەکانی بووە و لە کاتی بڕیاردانیش، لە دانیشتنەکەدا ئامادە بووە.

ب. چۆنیەتی ڕۆیشتنەکە وڕێگای کوردستانیش جەواد خۆی هەڵبژاردوە، ڕێگای ڕۆیشتنە دەر لە ورمێش پێشتر چەند جار تاقی کراوەتەوە.[6]

پ. هەڵبژاردنی هاوڕێیان مینە و سەعید وەک بەرپرسانی سەرەکی ڕێکخراوەکە لە کوردستان، یەکەم بۆ یارمەتیدانی جەواد و دووهەمیش بۆ دوورخستنەوەیان لە مەترسی گیران لە ناوخۆی ئێران بووە.

هەروەها لە ماوەی ئەو پرس وجۆیانەدا ئاگادار کرامەوە کە:

١. "عەلی ...." - بەرپرسی ئەودەمی ڕێکخراوەی ئەکسەرییەت لە ورمێ، کە خوێندکارێکی زانکۆی کشتوکاڵی ورمێ و خەڵکی باکووری ئێران بوو، دووجار لە لایەن ئێتیلاعاتی سوپای پاسدارانەوە گیرابوو و خێرایەک بەردرابوو؛ تەنانەت یەک لەو گیرانانەی خۆی بە ڕێکخراوەکە ڕانەگەیاندبوو! ئەو کەسە، بەیانی ڕۆژی گیرانی هاوڕێیان لەگەڵیان بووە و دەست بەجێ بە ماوەی سەعاتێک دوای گیرانیان بە هاوڕێیەکی ڕێکخراوەکەی گوتووە[7] "هەرسێکیان گیران"! گوایە ئەو شەخسە، واتە "عەلی" ئێستا جێگری وەزیرێکی کابینەی ئەحمەدی نەژادە لە تاران! [8]

٢. برایەکی ئەو هاوڕێیەی وا لە کاتی گیرانی سێ کەسەکەدا لەگەڵیان بووە، بەسیجی یا کەسێکی نزیک بە دام ودەزگای دەولەت لە ورمێ بووە، بەڵام ئەگەر ئەو کەسە تایبەتە دەستی لە کارەکەدا بووبێت، چۆنی بە هەواڵێ ئەو ڕۆیشتنە زانیوە؟

---

6 ئەوەم لە کەسێکی نزیکی بنەماڵەی جەواد بیست.

7 ئەو هاوڕێیە ئێستا لە دەرەوەی وولات دەژی

8 لەو هەواڵە دڵنیا نیم بەڵام لە چەند سەرچاوەم بیستوە.

٣. هەندێک لە بەرپرسانی سەرەوەی قیادەی موەققەتەی پارتی ئاگاداری سەفەری هاوڕێیان بوون. گەرچی ئەگەری خەیانەت ڕووبەڕووی ئەوان نابێتەوە، بەڵام دوور لە عەقڵ نابێت ئەگەر بیر لەوە بکرێتەوە ئایا کەسانێک لە پلەی خوارەوەتری ئاڵقەی قیادەدا، کە ئاگاداری مەسەلەکە بوون، هەواڵیان بە ئیتیلاعات دابێت.

٤. دوای هەموو ئەوانەش، بەرپرسانی سەرەوەی ئەکسەرییەت لایان وایە کە بە هۆی پەیوەندی نزیکی سیاسەتەکانی ئەکسەرییەت لە کۆماری ئیسلامییەوە، لەو ساڵانەدا ئەگەر ئیتیلاعات بیویستایە جەواد بگرێت، دەیتوانی و پێویستی بەو شانۆگەرییانە نەدەکرد.

مەسەلەیەک کە جێگەی بیرلێکردنەوەیە ئەوەیە جەواد ماوەی سێ چوار ساڵ دوای گیرانەکەشی لە زینداندا مایەوە ولەو ماوەیەدا ئەندامانی بنەماڵەکەی خۆی گەلێک جار چاویان پێی کەوت. هەواڵی دوو یا سێ چاوپێکەوتنی ئەندامانی بنەماڵەی کاک مینەش هەرهەیە. نە مینە و نە جەواد لەو چاوپێکەوتنانەدا دوور یا نزیک ئاماژەیەکیان بە هۆکاری گیرانی خۆیان نەکردووە. بەداخەوە نەمتوانی پەیوەندێک لەگەڵ بنەماڵەی هاوڕێ سەعید ببەستم و پرسیارەکەیان ئاراستە بکەم بەڵام وێناچێت ئەوانیش زانیارییەکی ئەوتۆیان بووبێت، دەنا بە شێوەیەک لە شێوەکان، شەخسی یا ڕێکخراوەیی، دەگەیشتەوە کەسێک لەو ١٩ کەسەی وا بۆ نووسینی ئەم یادداشتانە پەیوەندییان پێوە کراوە.

ئەوانە ڕیوایەتی چەندکەسێک لە بەرپرسانی ڕێکخراوەی فیدائیانی ئەکسەرییەت و ئەوانەن وا لە سەردەمی گیرانی ئەو سێ کەسەدا سیاسەتگێر یا لای کەم ئاگاداری سیاسەتەکانی ئەکسەرییەت بوون. هیچکام لەو کەسانەی وا من قسەم لەگەڵ کردوون یا زانیاریم لێ وەرگرتوون بە ڕاشکاوی و بێگومانییەوە نەیانتوانیوە هۆکاری گیرانی هاوڕێیان ڕابگەیێنن، ئەوەش خەسلەتی ئەو چەشنە ڕووداوانەیە کە بەداخەوە هاسان نییە "هۆکاری بێگومان" یان بۆ دەست نیشان بکرێت.

بەگوێرەی ئەزموونی من لە ماوەی ئەو پرس وجۆیانەدا، کەسانێک کە شارەزایی کەمتریان لە مەسەلەکە هەیە، لەناو هەموو ئەگەر و ئایا و ئیحتیمالەکاندا زووتر و هاسانتر یەکێکیان هەڵبژاردووە و بۆ نموونە تاکێکیان بە تاوانبار زانیوە. بەڵام کەسانێک کە بەرپرسیایەتی سیاسەتدانانی ڕێکخراوەکەیان بە دەست بووە و ئاگاداری سیاسەتی ڕۆژ و ڕەوتی گشتی کارەکان و پەیوەندی ڕێکخراوەکە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بوون، وا بە تێرادیوی و ڕاشکاوی بڕیار نادەن و کەمتر لەگەڵ ئەو بۆچوونە یەک لایەنانەدان. ئەوان مەسەلەکە زیاتر بە کارێکی هەڵکەوت یا هەڵەیەکی حیسابەکانی هاوڕێیان بە تایبەت جەواد دەزانن و دەڵێن دەیان کەس لە بەرپرسانی ڕێکخراوەیی ئێمە لەو ساڵانەدا گیران و بەردران؛ پەیوەندی کەم و زۆریشمان لەگەڵ دەزگای حکوومەتی هەبوو؛ ئیتر ئەگەر بیانویستایە بمانگرن پێویستی نەدەکرد لە سەر ڕێگەی بەندی ورمێ لەسەرمان ڕاوەستن، لە تاران و زۆر شاری دیکەش بە شوێنی هەندێک لە بەرپرسانی ئێمەیان دەزانی و ئەگەر بیانویستایە دەیانگرتین وەک دوای ساڵی ١٣٦٥ و گۆڕانی سیاسەت و هەڵگرتنی دروشمی ڕووخاندنی ڕژیم، گرتیانین و ئیعدامیشیان کردین.

دیارە ئەو بۆچوونە، هەندێک ڕاستی تێدایە بەڵام زۆریش تەواو نییە لەبەر ئەوەی لە ماوەی ساڵانی ١٣٦٢ تا ١٣٦٥ یشدا ژمارەی ئیعدامییەکانی فیداییان کەم نەبوە وڕۆژنامە و بڵاوکراوەکانی ئەکسەرییەت لە ماوەی نێوان ساڵانی ١٣٦٠ تا ١٣٦٥ دا هەواڵی چەندەها شەهیدی ئەکسەرییەتییان ڕاگەیاندووە کە لەزیندانی کۆماری ئیسلامیدا ئیعدام کراون؛ بە تایبەت کاتێ مەسەلەکە پەیوەندی بە هاوڕێیانی کوردستانەوە پەیدا دەکات، هەندێک زیاتر لە ڕاستی دوور دەکەوێتەوە.

لام وایە بکرێت نموونە بۆ هەردوو بۆچوونەکە بهێنرێتەوە:

- لایەنێک دەتوانێ بڵێ ئەی بۆچێ هاوڕییەکی وەک "رضی تابان" وزۆرێکی دیکەمان هەر لەو ساڵانەدا ئیعدام کران؟

- لایەنەکەی دیکەش دەتوانێ نموونە لە گیران و ئازادکرانی چەند کەس لە بەرپرسانی سەرەوەی ڕێکخراوەکە یا تەنانەت هاوڕێیانی کوردستانیش بهێنێتەوە، کە یەکیان من خۆم بووم و لە کۆتاییەکانی ساڵێ ١٣٦٠ دا بۆ ماوەی ١٠ ڕۆژ لە تاران گیرام و بەهەوڵێ ڕێکخراوەکە بەردرام. دیارە من لە پلە و ڕوتبەی ڕێکخراوەییدا ئەندامێکی ساکار زیاتر نەبووم، بەڵام هەر بە حیسابی بەرپرسیایەتیم لە کوردستان دەیانتوانی ڕامبگرن و ئیعدامیشم بکەن کە نەیانکرد. خەڵکانی گەلێک گرنگتریش هەبوون کە گیران و ئیعدام نەکران، ئازادیش کران.

بەڵام یەک خاڵ هەیە کە دوور نییە لەو پەیوەندییەدا کارتێکەریی هەبووبێت ئەویش ئەوەی کە ئەو سێ هاوڕێیە دەچوونە دەرەوەی ووڵات. بۆی هەیە ئیتیلاعاتی سوپای پاسداران تا کاتێک کە بەرپرسانی ئەکسەرییەت لەناوخۆی وڵات و لەبەر دەستی خۆیاندا بوون، کاریان بەسەریانەوە نەدابووبێت و لێیانگەڕابێتن، بەڵام کاتێ کە زانیبێتیان واهەیە باڵندەکان لە قەفەز دەرچن، گرتوویانن و نەیانهێشتووە بڕۆنە دەرەوە.

خاڵی لاوازی ئەو بۆچوونەش دەکرێ ئەوە بێت کە بڵێین باشە ئەوان چۆنیان دەزانی کە ئەو سێ کەسە کە دەچنە ڕاژان، وڵاتیش بەجێ دەهێڵن؟ واتە ئەو زانیارییە هەرگیز نەدەکەوتە دەست پاسداری ورمێ ئەگەر هاوکارێکیان لە ناو ڕێکخراوەکەدا نەبوایە، کە ئەوەش دەمانگەڕێنێتەوە ناو بازنەی یەکەمی ئەگەرەکان و خەیانەتی ناوخۆیی تاکەکەس لە ڕێکخراوەکەدا.

ئەوە زنجیرێکی درێژە و لە ئاڵقەی زۆری بۆچوون و ئەگەر و ئەمما پێک هاتووە. بەداخەوە پەیجۆیی من لەوە زیاتر نەچووە پێشێ و سەرەڕای هەوڵی زۆری خۆم و هاوکاری کردنی کاک جەعفەر و ژمارەیەکی زۆر لە دۆست و برادەر و هاوڕێ و بەرپرسی ڕێکخراوەکە، نەمتوانی ئاڵقەی وونبووی ئەو زنجیرە بدۆزمەوە یا بۆچوونێکی ڕوون لە سەر مەسەلەکە دەرببڕم و بە ڕاشکاوی کارەکە بە لایەکدا بخەم.

لە کۆتاییدا، ئەگەر مافی دەربڕینی بۆچوونی شەخسیم هەبێت، ڕووداوەکە وەک دەرئەنجامی هەڵەی هەر سێ هاوڕێکە بە تایبەت هاوڕێ جەواد و پەلەکردن و بێ ئیحتیاتی خۆیان دەبینم. من پێشتر خەسلەتی هەڵەشەییم لە کەسایەتی هاوڕێ جەوادا بینیبوو و دەمزانی ڕۆحێکی جەسوور وئازا و خۆپێدادەر و کەم ئیحتیاتی هەیە. وەک نموونەیەک بۆ پەسندی بۆچوونەکەشم ئاماژە بە ڕۆژی ڕۆیشتنی هاوڕێ جەواد لە بۆکان دەکەم یەک دوو ساڵ پێش گیرانیان واتە لە کاتێ داخرانی دەفتەری بۆکاندا.

ئەودەم جەواد لە بۆکان لە ماڵێ مینە دەژیا و کاتێک کە دەفتەری بۆکان داخرا، بۆ هەندێک کاروباری ڕێکخراوەیی کەڵک لە ماڵی ئێمە وەردەگیرا، جەوادیش زوربەی ڕۆژەکان سەردانی ئەوێی دەکرد. کاتێ ئێتر هاوڕێیان لە کوردستان دەستیان بە ڕۆیشتن کرد، لە کۆتاییدا نۆبەی جەواد هات. جەواد لە ڕۆژی ڕۆیشتندا دەمانچەیەکی لەگەڵ خۆی برد و هەرکارێکمان کرد خۆ لەو مەترسییە نەدات، بەقسەی نەکردین.

من دڵنیا بووم دەمانچەکەی ئەگەر بەشێک بۆ داکۆکیکردن لەگەڵ خۆی دەبرد، بەشێکی زیاتر بۆ ئەوەی بوو لە ڕووبەڕووبوونەوەی پاسدار و مەترسی دەست بەسەربووندا، خۆی پێ بکووژێت. جەواد کەسێکی بەجەرگ و ئازا بوو و دوور نییە هەر ئەو ئازایەتییەش بووبێتە هۆکاری بێ ئیحتیاتی و گیرخواردنیان. لە عەینی کاتدا کە ئەو قسانە دەکەم، ئەگەری خەیانەتی "عەلی" بەرپرسی ڕێکخراوەی ئەکسەرییەت لە ورمێش ناتوانم لەبەرچاو وون بکەم. هەڵە یان ڕاست، ئەوە بۆچوونی منە و بەڵگەشم بۆ سەلماندنی هیچکامیان نییە!

هیوادارم پەیجۆییەکانی دواتری بنەماڵەی بەڕێزی هەرسێ شەهیدەکە لەلایەک و هەوڵی بەرپرسانی ڕێکخراوەکە لە لایەکیترەوە، بێ ئەنجام نەمێنێتەوە و لە دواڕۆژدا تیشکی زیاتر بکەوێتە سەر مەسەلەی گیرانی ئەو سێ خەباتکارە مەزنە وبزووتنەوەی نەتەوایەتی کوردیش بۆ خەباتی دواڕۆژی خۆی لەو کارەساتە دڵتەزێنە دەرس وەربگرێت.

یادی هاوڕێیان مینە، جەواد و سەعید زیندوو بێت!

درێژەی هەیە